

ارزیابی اثربخشی فرآیند تحلیل ریشه‌ای علل وقایع مرتبط با اعمال جراحی

چکیده

مقدمه: خطای پزشکی در هر حیطه‌ای از جمله جراحی زمانی رخ می‌دهد که ارائه‌دهندگان خدمات سلامت از ابزار پزشکی و فرآیندهای نامناسب استفاده نمایند و یا ناشی از خطاهای انسانی و مغایر با اصول علمی و استانداردها باشد. یکی از مهم‌ترین ابزارهای مدیریت بروز حوادث، تحلیل ریشه‌ای علل حوادث است که هدف آن شناخت علل واقعی یک مسئله و پیدا نمودن راه‌هایی جهت حذف این علل است. بنابراین هدف این مطالعه، ارزیابی اثربخشی تحلیل علل ریشه‌ای مربوط به وقایع جراحی و شناخت تجربه کارکنان پیرامون موضوع مذکور است.

روش: این مطالعه از نوع کیفی است که در دو مرحله مرور نظام‌مند متون و مصاحبه با خبرگان در سال ۱۴۰۰ به انجام رسید. در مرحله مرور نظام‌مند، کلیدواژه‌های مرتبط با تحلیل علل ریشه‌ای و جراحی در پایگاه‌های اطلاعاتی Scopus، PubMed، Magiran، SID، Proquest، Web of Science و Irandoc به منظور تعیین اثربخشی تحلیل علل ریشه‌ای در وقایع جراحی جستجو شدند. معیار ورود مطالعات شامل مقالات و متون خاکستری مرتبط با تحلیل علل ریشه‌ای وقایع جراحی؛ انتشار به زبان فارسی یا انگلیسی؛ و دسترسی به متن کامل بود. سپس برای بررسی تجربه کارکنان بیمارستان‌ها از فناوری مذکور با ۲۰ نفر از تیم تحلیل علل ریشه‌ای مصاحبه شد. در هر دو مرحله پژوهش، از روش تحلیل محتوای موضوعی به منظور استخراج مفاهیم مرتبط با اهداف پژوهش استفاده شد.

یافته‌ها: از ۳۲۳۱ مطالعه استخراج شده از جستجوی اولیه پایگاه‌های اطلاعاتی و پس از حذف ۵۵۶ مدرک تکراری، در نهایت ۱۷ مقاله معیار ورود به این پژوهش را داشتند. بیشتر این مطالعات مربوط به ایالات متحده آمریکا، پیش از سال ۲۰۱۸ و توصیفی بودند. مرور این مطالعات نشان داد که جراحی‌های مرتبط با مغز و اعصاب همچون نخاع بیش از سایر اقدامات پزشکی تحلیل علل ریشه‌ای شده است. بیشترین خطای پزشکی یا عارضه ایجاد شده پس از جراحی مرگ یا عفونت محل جراحی بوده است. اثربخشی تحلیل علل ریشه‌ای وقایع جراحی در اکثر مطالعات به شکل کیفی بیان و منجر به ارائه پیشنهادهایی شده بود. مهمترین نقاط ضعف شناسایی شده برای تحلیل علل ریشه‌ای از نظر خبرگان نقص در اجرای صحیح فرآیند تحلیل علل ریشه‌ای، عدم مشارکت افراد، بیمارستان‌ها، و دان‌شگاه‌ها در این فرآیند بود. مهمترین نقاط قوت این فرآیند نیز شامل کاربرد فرآیند تحلیل علل ریشه‌ای در شناسایی علل حوادث و لزوم انجام آن از سوی سازمان و فراهم آوردن شرایط و امکانات لازم جهت کاهش خطاهای جراحی بود.

نتیجه‌گیری: تحلیل علل ریشه‌ای سبب بهبود فرآیندها و ارائه پیشنهادهایی به منظور جلوگیری از بروز خطا می‌شود. مدیران و سیاست‌گذاران سلامت باید در جهت کاهش نقاط ضعف تحلیل علل ریشه‌ای از طریق تشریح ضرورت این فرآیند، تحلیل بلافاصله علل ریشه‌ای پس از هر رخداد بالینی، ارزیابی اثربخشی تحلیل علل ریشه‌ای، ارائه بازخورد کافی از سوی مقامات بالادست درمانی و مدیریتی، فرهنگ‌سازی تحلیل علل ریشه‌ای، تامین امکانات لازم برای انجام این تحلیل‌ها، ارائه دستورالعمل‌های شفاف تشویق و تنبیه کارکنان وظیفه‌شناس و خاطی، و نگاه کل‌نگر به این فرآیند به عنوان مجموعه‌ای از عوامل و شرایط اقدام نمایند.

کلیدواژه‌ها: تحلیل علل ریشه‌ای، خطای پزشکی، جراحی، اثربخشی، مطالعه کیفی، مرور نظام‌مند، ایران